

РЕЦЕНЗИЯ

*на дисертационен труд на за присъждане на образователна и научна
степен „доктор”*

Тема:

***“Влияние на средствата на адаптираната физическа активност
върху физическата дееспособност
на деца със специални нужди”***

Автор: Шахесер Гюнеш

Докторант към катедра “Баскетбол, волейбол, хандбал”
на НСА „Васил Левски” (София)

Област на висшето образование: Здравеопазване и спорт

Професионално направление: 7.6.Спорт

Докторска програма: „Теория и методология на спортната наука“

Научен ръководител: проф. Росица Църрова, д-р

Изготвил рецензията: проф. Милена Алексиева, д-р

Данни за дисертанта

Шахесер Гюнеш завършва бакалавърска степен по физическо възпитание и спорт в Университета „Докуз Ейлюл“ (Измир). Преподавател е в Университета за физическо възпитание и спорт „Аднан Мендерес“ (Айдън) от 1998 г.

След като през 2014 г. кандидатът за доктор завършва магистърската си степен по адаптирана физическа активност и спорт в НСА «В. Левски» (София), още същата година се записва в докторска степен на обучение в същата академия.

Това ми дава основание да смятам, че Шахесер Гюнеш успешно съчетава теорията и практиката на спорта.

Притежава необходимата компютърна грамотност, владее писмено и говоримо английски и български език.

Данни за докторантурата

Със заповед на Ректора на НСА "В. Левски" ЗП-845/07.05.2014 г. Шахесер Гюнеш е зачислена като докторант към катедра „Баскетбол, волейбол, хандбал“ при НСА "В. Левски" със срок на обучение три години. Отчислена е с право на защита със ЗП-809/17.05.2019 г. с тема на дисертационния труд "Влияние на средствата на адаптираната физическа активност върху физическата дееспособност на деца със специални нужди". На катедрено заседание е проведено вътрешно обсъждане на дисертационния труд и е взето единодушно решение за допускане до публична защита, определена със ЗП-1682/15.12.2021 г., вкл. и съставът на научното жури.

Не са установени процедурни нарушения или пропуски по докторантурата.

Данни за дисертацията и автореферата

Изборът на темата и разработването на самия дисертационен труд се основават на личния опит на докторанта. Актуалността на темата е продиктувана от необходимостта да се установят съвременните тенденции, подходи, начини на въздействие и нагласи на общността към децата със специални възможности. В този смисъл разработеният от Шахесер Гюнеш дисертационен труд разглежда в широк план съвременна откъм актуалност и значимост проблематика.

Дисертационният труд е структуриран според изискванията за такъв вид научни разработки. Съдържа въведение, изложение в четири раздела - теоретична постановка на проблема, цел, задачи, методика и организация на изследването; анализ на резултатите от изследването; изводи и препоръки. Общият обем е от 161 страници, включително и приложения.

Проучен е сериозен брой литературен брой източници (132, от които 92 на кирилица и 40 на латиница) и е направен сполучлив теоретично-проблемен анализ.

Дисертацията е онагледена с 10 таблици и 70 фигури, 1 приложение, които демонстрират правилен подбор на текстовете, подходящи за илюстриране, както и владееенето на високо ниво на съвременни технически средства от автора.

Раздел първи „Постановка на проблема“ е разработен в 3 подраздела (общ обем 34 страници).

Представена е характеристиката на интелектуалните увреждания, отбелязани са водещите критерии за класификация на лицата с интелектуални затруднения, направен е задълбочен анализ на влиянието на физическите активности и адаптираните спортове върху развитието на децата с ментални увреждания като са анализирани редица литературни източници. Приятно впечатление правят обзорът и анализът на учебните програми и адаптираните методики за работа при деца с ментални дефицити в България и Турция, непосредствено преди извеждането на работната хипотеза, която на базата на личното мнение на докторанта, звучи логично формулирана.

Използван е научен стил на изложение, който доказва умението на кандидата за аналитичност и владееене на специализираната терминология.

Раздел втори „Цел, задачи и методика на изследването“ има класическа структура и е с обем от 17 страници. Формулираните пет задачи насочват изследователската работа в посока, отговаряща точно на темата на дисертационния труд.

Използваните методи на научното изследване и показатели – теоретичен анализ на спортологичната литература, спортно-педагогическо наблюдение, спортно-педагогически експеримент, спортно-педагогическо тестиране - са закономерно подбрани, което е предпоставка за изчерпателно разглеждане и изследване на поставения научен проблем и постигане на неговата цел.

Разработената тестова батерия е високоинформативна и е описана коректно. Използвани са 10 показателя за спортно-педагогическо тестиране, носещи информация за нивото на физическото развитие и физическата дееспособност на изследваните лица.

Математико-статистически инструментариум съдържа вариационен анализ, сравнителен анализ чрез t-критерия на Стюдънт за независими извадки, факторен анализ и метода на сигмалните отклонения.

Организацията на изследване е с продължителност от 2015 до 2019 г. и включва 38 изследвани лица от 14 до 18 години, формирани са две групи с еднакъв брой участници 19 – експериментална и контролна група. Приложена е експериментална методика за проследяване на физическата дееспособност и специфичните умения на децата с интелектуални затруднения със средствата на подвижните игри и адаптираната физическа активност и спорт.

В **трети раздел** (общ обем 43 страници) логично и последователно са анализирани резултатите от събраните и обработените данни, снети в реални условия. Изследователският опит на кандидата личи от достоверността и коректността при интерпретиране на големия обем от данни, както и от внимателно извършената научноизследователска работа.

Разкрити са средните нива и вариативност на наблюдаваните признаци на физическото развитие и физическата дееспособност на изследваните лица, които дават отчетлива представа за приложената експериментална методика (Приложение 1). Изведена е факторна структура на физическото развитие и физическата дееспособност на децата със специфични възможности.

Разработена е нормативна база за оценка на физическото развитие и физическата дееспособност на 14-18-годишни деца с интелектуални затруднения от Република Турция, което предоставя възможност за вариативност при прилаганото натоварване и постигането на максимален ефект както върху нивото на физическата дееспособност, така и върху специфичната подготвеност на децата.

Добро впечатление прави коментарът на Шахесер Гюнеш по отношение на бъдещите акценти при работа с обследваната група предвид получените данни от анализа (стр. 91-92).

Изборът на подходящи таблици и фигури е направен много прецизно, което води до повишаване на информативната стойност на труда.

Предложените **изводи и препоръки** в края на труда отговарят на задачите на изследването, обективно произтичат от проведените проучвания.

Дисертационният труд е съобразен с изискванията за такъв тип разработки и е илюстриран целесъобразно, което го прави безспорно четивен.

Разработката притежава редица достойнства, които определят основните научни приноси на докторанта и в най-общ вид се свеждат до следното:

- извършен е задълбочен теоретичен анализ;
- успешно е проведен спортно-педагогически експеримент, доказващ ефективността на експериментална методика, по време на който е приложен подходящ методически инструментариум, позволяващ коректно да бъдат решени целта и задачите на изследването;
- разкрита е факторната структура и са идентифицирани основните

фактори на физическото развитие и физическа дееспособност;

- разработена е нормативна база за контрол и оптимизиране на физическата дееспособност на деца с ментални увреждания от Република Турция.

Авторефератът резюмира съдържанието на дисертационния труд, в него са залегнали всички глави от дисертацията и по коректен начин представя основните изследователски резултати. Съдържа изводи, препоръки за спортно-педагогическата практика и предоставя списък с научните публикации по проблематиката на дисертационния труд.

Шахесер Гюнеш е представила три публикации по темата на разработката. За тях трябва да се отбележи:

- трите публикации кореспондират с темата на дисертационния труд;
- при прочита им личи използването на съвременни информационни технологии, прилагането на активни методи на обучение, логично структуриране, прецизен стил и др.

Критични бележки и препоръки

Препоръките ми се отнасят до:

- според мен трудът би повишил стойността си, ако в теоретичната част (раздел първи) е наличен материал, свързан с приложението на подвижните игри в учебното съдържание по физическо възпитание и спорт в Република Турция
- изводите и препоръките биха могли да бъдат изведени по-концентрирано.

Отправените препоръки в никаква степен не омаловажават научните постижения на докторанта и се отнасят преди всичко до неговата бъдеща научно-изследователска дейност.

Заклучение

Актуалността на изследваната проблематика, научната и практико-

приложната стойност на разработката, както и направените изводи и заключения в дисертационния труд са достатъчно основание да оценя с **положителна оценка и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Шахесер Гюнеш** в област на висшето образование 7. “Здравеопазване и спорт“, професионално направление 7.6. Спорт, докторска програма „Теория и методология на спортната наука“.

15.01.2022 г.

гр. София

Рецензент:

(проф. М. Алексиева, д-р)